

Rozkład materiału – Na tropach przyrody. Klasa 4

Nr lekcji	Tytuł lekcji w podręczniku lub zeszyte ćwiczeń	Zakres treści nauczania	Wymagania szczegółowe w odniesieniu do podstawy programowej. Uczeń:	Proponowane sposoby realizacji treści nauczania
Dział 1. MY I PRZYRODA – 9 godzin				
1	Witaj, przyrodzie! Poznaliśmy się i planujemy wspólną pracę (lekcja organizacyjna)*	Program i podręcznik, regulamin pracowni przyrodniczej, przedmiotowy system oceniania		Zapoznanie się z programem, podręcznikiem, regulaminem pracowni oraz sposobem oceniania (test diagnostyczny)
2	Lekcja 1. Co to jest przyroda?	Przyroda; składniki przyrody: żywione, nieożywione; pracownia przyrodnicza; przyrządy w pracowni i ich zastosowanie	1.7 podaje przykłady przyrządów ułatwiających obserwację przyrody (lupa, mikroskop, lornetka), opisuje ich zastosowanie, posługuje się nimi podczas prowadzonych obserwacji 4.1 rozpoznaje w terenie przyrodnicze (nieożywione i ożywione) oraz antropogeniczne składniki krajobrazu i wskazuje zależności między nimi	Obserwacja elementów przyrody żywionej i nieożywionej; wykonanie schematu elementów przyrody; zapoznanie się z wybranymi elementami wyposażenia pracowni przyrodniczej, wskazanie ich przeznaczenia
3	Lekcja 2. Sposoby poznawania przyrody	Znaczenie zmysłów w poznawaniu przyrody: wzroku, słuchu, węchu, smaku, dotyku; przyrządy do obserwacji przyrody: lupa, mikroskop, lornetka, teleskop i ich zastosowanie; źródła wiedzy o przyrodzie	1.6 nazywa zmysły człowieka i wyjaśnia ich rolę w poznawaniu przyrody, stosuje zasady bezpieczeństwa podczas obserwacji przyrodniczych 1.7 podaje przykłady przyrządów ułatwiających obserwację przyrody (lupa, mikroskop, lornetka), opisuje ich zastosowanie, posługuje się nimi podczas prowadzonych obserwacji	Obserwacja różnych obiektów przyrodniczych – ich wygląd, smak, zapach i faktura; obserwacja wybranego obiektu przyrodniczego „gotym okiem”, za pomocą lupy i lornetki; obserwacja wybranego obiektu z użyciem mikroskopu (pokaz nauczyciela); dobór przyrządów do obserwacji wybranych obiektów przyrodniczych, przegląd źródeł wiedzy o przyrodzie
4	Lekcja 3. Jak zadawać przyrodzie pytania?	Planowanie i wykonanie prostych obserwacji i doświadczeń przyrodniczych; bezpieczeństwo podczas doświadczeń i obserwacji	1.6 nazywa zmysły człowieka i wyjaśnia ich rolę w poznawaniu przyrody, stosuje zasady bezpieczeństwa podczas obserwacji przyrodniczych	Przeprowadzenie przykładowego doświadczenia: jak kolor papieru wpływa na jego nagrzewanie się; opracowanie instrukcji przeprowadzania obserwacji i doświadczeń przyrodniczych
5	Lekcja 4. Jak być lubianym?	Koleżeństwo, wzajemna pomoc, kultura osobista na co dzień; czynniki wpływające pozytywnie i negatywnie na samopoczucie	1.1 wymienia czynniki pozytywnie i negatywnie wpływające na swoje samopoczucie w szkole oraz w domu i proponuje sposoby eliminowania czynników negatywnych	Wskazanie przykładów niewłaściwego i pożądanego zachowania w sytuacjach szkolnych; odgrywanie miniscepek dotyczących wybranych pozytywnych i negatywnych zachowań uczniów w grupie
6	Lekcja 5. Mój plan dnia	Rytm dobowy, układanie planu dnia, znaczenie aktywności fizycznej i wypoczynku, w tym snu	1.2 wyjaśnia znaczenie odpoczynku (w tym snu), odżywiania się i aktywności ruchowej w prawidłowym funkcjonowaniu organizmu 1.5 uzasadnia potrzebę planowania zajęć w ciągu dnia i tygodnia; prawidłowo planuje i realizuje swój rozkład zajęć w ciągu dnia 9.6 wyjaśnia znaczenie ruchu i ćwiczeń fizycznych w utrzymaniu zdrowia	Opracowanie planu dnia, opracowanie tygodniowego planu stałych zajęć; kalendarzyk ucznia klasy 4

* Lekcja niezamieszczona w podręczniku

Nr lekcji	Tytuł lekcji w podręczniku lub zeszyte ćwiczeń	Zakres treści nauczania	Wymagania szczegółowe w odniesieniu do podstawy programowej. Uczeń:	Proponowane sposoby realizacji treści nauczania
7	Lekcja 6. Jak się skutecznie uczyć?	Pozytywne nastawienie do nauki; sposoby skutecznego uczenia się; systematyczność; urzędzenie miejsca do pracy	1.3 wymienia zasady prawidłowego uczenia się i stosuje je w życiu; 1.4 opisuje prawidłowo urzędzone miejsce do nauki ucznia szkoły podstawowej	„Gleida” pomysłów skutecznego uczenia się; trening pamięci; komiks – porównanie prawidłowo i nieprawidłowo zaprojektowanego miejsca pracy; zaplanowanie tabeli ocen z przyrody
8	Lekcja 7. Podsumowanie działu 1	Treści nauczania z lekcji nr 2-6	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 1.6, 1.7, 4.1, 9.6	Gry dydaktyczne: puzzle przyrodnicze, quiz
9		Sprawdzian z działu 1		
Dział 2. MOJA OKOLICA – 12 godzin				
10	Lekcja 8. Krajobraz najbliższej okolicy	Krajobraz: naturalny, wytworzony przez człowieka; składniki krajobrazu naturalnego: ukształtowanie powierzchni, skały, gleby, wody, roślinność	4.1 rozpoznaje w terenie przyrodnicze (nieożywione i ożywione) oraz antropogeniczne składniki krajobrazu i wskazuje zależności między nimi 7.3 podaje przykłady zależności między cechami krajobrazu a formami działalności człowieka	Wykonanie prostego szkicu najbliższej okolicy z zaznaczeniem elementów naturalnych i przekształconych przez człowieka; analiza materiału ilustracyjnego przedstawiającego różne przykłady krajobrazów naturalnych i przekształconych przez człowieka
11	Lekcja 9. Od głębokich dolin do wysokich gór	Formy terenu: wklęse i wypukłe; równina, pagórek, wzgórze, góra, dolina, kotlina	2.7 rozróżnia w terenie i na modelu formy wypukłe i wklęse, wskazuje takie formy na mapie poziomicowej 7.3 podaje przykłady zależności między cechami krajobrazu a formami działalności człowieka	Wykonanie z piasku modeli wzniesienia i zagłębienia oraz doliny i kotliny; uzupełnianie schematu podziału form terenu; rozpoznawanie form terenu na fotografiach i w atlasie
12	Lekcja 9a. Rozpoznajemy formy terenu (zajęcia terenowe)			Opis wybranej formy terenu z najbliższej okolicy; wykonanie szkicu przedstawiającego tę formę terenu; wykonanie klasowego albumu form terenu z najbliższej okolicy
13	Lekcja 10. Poznajemy różne rodzaje skał	Pojęcie skały; podział skał pod względem spistości na lite, zwięzłe i sypkie i ich przykłady; rozpoznawanie skał w najbliższej okolicy	4.13 rozpoznaje i nazywa skały typowe dla miejsca zamieszkania: piasek, glina i inne charakterystyczne dla okolicy	Obserwacja wybranych skał, rozpoznawanie skał na podstawie zebranych okazów; gromadzenie kolekcji skał; uzupełnianie schematu podziału skał
14	Lekcja 11. Jak powstaje gleba?	Gleba jako element krajobrazu; powstawanie gleby jako długotrwały proces; składniki gleby; warstwowa budowa gleby; żyzność gleb; przykłady: żyznej gleby – czarnoziem, gleby mało żyznej – gleba górską	4.14 opisuje glebę, jako zbiór składników nieożywionych i ożywionych, wyjaśnia znaczenie organizmów glebowych i próchnicy w odniesieniu do żyzności gleby	Rysowanie komiksu „Jak powstaje gleba?”; obserwacja i badanie próbek gleby (składniki ożywione i nieożywione); analiza profili glebowych i określenie żyzności gleby na podstawie fotografii; mapa mentalna – znaczenie gleby w przyrodzie i dla człowieka
15	Lekcja 12. Krajobrazy miast i wsi (lekcja multimedialna)	Krajobraz wytworzony przez człowieka; cechy krajobrazów: miejskiego, wiejskiego, rolniczego, przemysłowego; rozróżnianie krajobrazów	4.1 rozpoznaje w terenie przyrodnicze (nieożywione i ożywione) oraz antropogeniczne składniki krajobrazu i wskazuje zależności między nimi 7.2 charakteryzuje wybrane krajobrazy Polski: gór wysokich, wyżyny wapiennej, nizinny, pojezierny, nadmorski, wielkomijski, przemysłowy, rolniczy oraz wskazuje je na mapie	Rozpoznawanie krajobrazów na podstawie fotografii; uzupełnianie schematu podziału krajobrazów; tabela: elementy poszczególnych krajobrazów

Nr lekcji	Tytuł lekcji w podręczniku lub zeszyte ćwiczeń	Zakres treści nauczania	Wymagania szczegółowe w odniesieniu do podstawy programowej. Uczeń:	Proponowane sposoby realizacji treści nauczania
16	Lekcja 13. Jak wyznaczyć kierunki geograficzne?	Widnokrąg, północ geograficzna, wyznaczenie północy geograficznej za pomocą gnomonu i kompasu; główne kierunki geograficzne: północ, południe, wschód, zachód; budowa kompasu – właściwości igły magnetycznej; kierunki pośrednie; róża kierunków	2.1 wyznacza kierunki na widnokręgu za pomocą kompasu, gnomonu	Porównanie widnokręgu widocznego nad brzegiem morza i w górach; wskazywanie na globusie bieguną północnego; omówienie budowy kompasu; wyznaczanie kierunków geograficznych za pomocą kompasu
17	Lekcja 13a. Wyznaczamy kierunki geograficzne (zajęcia terenowe)			Określanie kierunków głównych i pośrednich za pomocą gnomonu i kompasu, kalambury – wyszukiwanie błędów podczas posługiwania się kompasem
18	Lekcja 14. Wędrówka Słońca nad widnokręgiem	Pozorna wędrówka Słońca nad widnokręgiem w ciągu doby; ważne momenty wędrówki Słońca: wschód, górowanie, zachód; zależność długości cienia od wysokości Słońca nad widnokręgiem; doba	2.2 obserwuje widomą wędrówkę Słońca nad widnokręgiem, miejsca wschodu, górowania i zachodu Słońca w zależności od pory roku, i wskazuje zależność między wysokością Słońca a długością cienia	Określanie pory dnia na podstawie pozycji Słońca nad widnokręgiem i na podstawie kierunku i długości cienia; symulacja przesuwania się cienia gnomonu z użyciem lataarki
19	Lekcja 14a. Obserwujemy wędrówkę Słońca nad widnokręgiem (zajęcia terenowe)			Obserwacja miejsc wschodu, górowania i zachodu Słońca w poszczególnych porach roku
20	Lekcja 15. Podsumowanie	Treści nauczania z lekcji nr 8–14a	2.1, 2.2, 2.7, 4.1, 4.13, 4.14, 7.2, 7.3	Turniej wiedzy i umiejętności z treści działu 2
21		Sprawdzian z działu 2		
Dział 3. CIEPŁO, ZIMNO I POGODA – 15 godzin				
22	Lekcja 16. Co to jest temperatura?	Temperatura; stopień Celsjusza (°C); odczuwanie temperatury przez człowieka; termometr jako przyrząd do pomiaru temperatury; różne rodzaje termometrów; odczytywanie temperatury z termometru cieczowego – temperatura dodatnia, ujemna	3.12 obserwuje pogodę, mierzy temperaturę powietrza oraz określa kierunek i siłę wiatru, rodzaje opadów i osadów, stopień zachmurzenia nieba; prowadzi kalendarz pogody	Doświadczenie wykazujące różne odczuwanie temperatury w zależności od warunków; przegląd różnych typów termometrów i ich przeznaczenia; odczytywanie temperatury dodatniej i ujemnej z termometru cieczowego (pokojowego lub zaokiennego)
23	Lekcja 17. Jaką postać może mieć woda?	Stany skupienia wody w przyrodzie: lód, woda, para wodna; przemiany stanów skupienia wody: parowanie, topnienie, krzepnięcie, skraplanie	3.3 obserwuje i rozróżnia stany skupienia wody, bada doświadczalnie zjawiska: parowania, skraplania, topnienia i zamarzania (krzepnięcia) wody	Doświadczenia: badanie temperatury topnienia lodu, badanie warunków krzepnięcia wody; rozpoznawanie w przyrodzie zmian stanów skupienia wody
24	Lekcja 18. Kiedy woda paruje szybko?	Parowanie jako zjawisko, które zachodzi w każdej temperaturze wody; badanie czynników wpływających na szybkość parowania		Doświadczenia: badanie wpływu temperatury, ruchu powietrza oraz wielkości powierzchni wody na parowanie
25	Lekcja 18a. Badamy przemiany stanów skupienia wody	Badanie przemian stanów skupienia wody: krzepnięcie, topnienie, skraplanie		Doświadczenia: badanie warunków krzepnięcia wody oraz skraplania pary wodnej; wskazanie przykładów zmian stanów skupienia wody w przyrodzie

Nr lekcji	Tytuł lekcji w podręczniku lub zeszyte ćwiczeń	Zakres treści nauczania	Wymagania szczegółowe w odniesieniu do podstawy programowej. Uczeń:	Proponowane sposoby realizacji treści nauczania
26	Lekcja 19. Poznajemy ciała stałe, ciecze i gazy	Substancja i jej rodzaje: ciało stałe, ciecz, gaz; przykłady substancji z najbliższego otoczenia; przemiany stanów skupienia różnych substancji	3.5 opisuje skład materii jako zbiór różnego rodzaju drobin tworzących różne substancje i ich mieszaniny	Określanie stanów skupienia wybranych substancji; doświadczenia: badanie topnienia i krzepnięcia stearyny, badanie szybkości parowania wody i oleju roślinnego; pogadanka na temat wykorzystania przez człowieka zmian stanów skupienia różnych substancji; analiza schematu zmian stanów skupienia substancji
27	Lekcja 20. Otacza nas powietrze	Powietrze otaczające Ziemię; tlen jako jeden z gazów wchodzących w skład powietrza; nacisk powietrza na wszystko, co się znajduje na Ziemi; ciśnienie atmosferyczne; hektopaskal jako jednostka ciśnienia atmosferycznego; barometr – przyrząd do pomiaru ciśnienia atmosferycznego	3.10 wykonuje i opisuje proste doświadczenia wykazujące istnienie powietrza i ciśnienia atmosferycznego	Doświadczenie wykazujące istnienie powietrza; doświadczenie wykazujące istnienie ciśnienia atmosferycznego oraz zależność ciśnienia od wielkości powierzchni przedmiotu; odczytywanie ciśnienia z barometru
28	Lekcja 21. Pogoda i jej składniki. Temperatura powietrza	Składniki pogody: temperatura powietrza, ciśnienie atmosferyczne, zachmurzenie, opady i osady atmosferyczne, wiatry; zmiany temperatury powietrza w ciągu doby i w ciągu roku; pomiar temperatury powietrza	3.11 wymienia nazwy składników pogody (temperatura powietrza, opady i ciśnienie atmosferyczne, kierunek i siła wiatru) oraz przyrządów służących do ich pomiaru, podaje jednostki pomiaru temperatury i opadów stosowane w meteorologii 3.12 obserwuje pogodę, mierzy temperaturę powietrza oraz określa kierunek i siłę wiatru, rodzaje opadów i osadów, stopień zachmurzenia nieba, prowadzi kalendarz pogody	Opis pogody w danej chwili z zastosowaniem nazw składników pogody; mierzenie temperatury powietrza o różnych porach doby, odczytywanie temperatury wskazywanej przez termometr zaokrąglony
29	Lekcja 22. Skąd wieje wiatr?	Wpływ temperatury na ruch powietrza; wyż i niż atmosferyczny; wiatr – jego siła i kierunek; wiatromierz – budowa i zastosowanie	3.2 obserwuje i nazywa zjawiska atmosferyczne zachodzące w Polsce 3.10 [...] buduje na podstawie instrukcji prosty wiatromierz i wykorzystuje go w prowadzeniu obserwacji 3.12 obserwuje pogodę, mierzy temperaturę powietrza oraz określa kierunek i siłę wiatru, rodzaje opadów i osadów, stopień zachmurzenia nieba, prowadzi kalendarz pogody	Doświadczenie – badanie wpływu temperatury na ruch powietrza; obserwacja działania wiatru; określanie kierunku wiatru za pomocą zwilżonego palca; budowanie prostego wiatromierza; burza mózgów – przykłady wykorzystania siły wiatru przez człowieka
30	Lekcja 23. Gdy pada deszcz, śnieg albo grad	Zachmurzenie; mechanizm powstawania chmur; podstawowe rodzaje chmur; mgła; rodzaje opadów atmosferycznych: deszcz, śnieg, grad; pomiar opadów; deszczomierz i jego budowa	3.12 obserwuje pogodę, mierzy temperaturę powietrza oraz określa kierunek i siłę wiatru, rodzaje opadów i osadów, stopień zachmurzenia nieba, prowadzi kalendarz pogody	Obserwacja stopnia zachmurzenia nieba; rozpoznawanie podstawowych rodzajów chmur na ilustracjach i za oknem; przewidywanie pogody na podstawie zachmurzenia; budowanie prostego deszczomierza i pomiaru opadów
31	Lekcja 24. Jak powstają osady atmosferyczne?	Osady atmosferyczne: szron, szadź, rosa, gołoleź; warunki powstawania osadów		Rozpoznawanie osadów atmosferycznych na fotografiach
32	Lekcja 25a. Pogodę można przewidywać	Dziennik pogody; mapa pogody; znaki na mapie pogody; prognoza pogody; znaczenie pogody dla człowieka		Obserwacja pogody; wykonanie kalendarza pogody; czytanie map pogody w gazetach i internecie; podawanie przykładów znaczenia pogody dla człowieka
33	Lekcja 25a. Obserwujemy składniki pogody (zajęcia terenowe)	Dziennik pogody; zróżnicowanie pogody w ciągu doby i roku; obserwacja wysokości Słońca nad widnokreślami	3.12 obserwuje pogodę, mierzy temperaturę powietrza oraz określa kierunek i siłę wiatru, rodzaje opadów i osadów, stopień zachmurzenia nieba, prowadzi kalendarz pogody	Obserwacje i pomiary poszczególnych składników pogody; zapisywanie obserwacji w dzienniczku obserwacji pogody
34	Lekcja 26. Pogoda zmienia się wraz z porami roku	Zróżnicowanie pogody w ciągu doby i roku; pory roku; wysokość Słońca nad widnokreślami w ciągu roku; zależność temperatury powietrza od wysokości Słońca nad widnokreślami	3.13 opisuje i porównuje cechy pogody w różnych porach roku, dostrzega zależność między wysokością Słońca, długością dnia a temperaturą powietrza w ciągu roku	Analiza wędrowki Słońca nad widnokreślami w poszczególnych porach roku, wykonanie kartki z kalendarza na każdą porę roku

Nr lekcji	Tytuł lekcji w podręczniku lub zeszyte ćwiczeń	Zakres treści nauczania	Wymagania szczegółowe w odniesieniu do podstawy programowej. Uczeń:	Proponowane sposoby realizacji treści nauczania
35	Lekcja 27. Podsumowanie działu 3	Treści nauczania z lekcji nr 16–26a	3.2, 3.3, 3.5, 3.10, 3.11, 3.12, 3.13	Samodzielne konstruowanie przez uczniów sprawdzianu z działu 3 według określonych zasad
36		Sprawdzian z działu 3		
Dział 4. MOJE ZDROWIE I BEZPIECZEŃSTWO – 12 godzin				
37	Lekcja 28. Poznajemy świat bakterii	Bakterie jako grupa organizmów; bakterie chorobotwórcze; pożyteczne bakterie; znaczenie bakterii w przyrodzie i dla życia człowieka	9.1 podaje przykłady negatywnego wpływu wybranych gatunków zwierząt, roślin, grzybów, bakterii i wirusów na zdrowie człowieka, wymienia zachowania zapobiegające chorobom przenoszonym i wywołanym przez nie	Doświadczenie badające warunki kwaśnienia mleka; rozpoznawanie kształtów bakterii, przegląd produktów otrzymanych dzięki działaniu bakterii
38	Lekcja 29. Co wywołuje choroby?	Wirusy i bakterie wywołujące choroby; wirusy jak twory niezaliczane do organizmów; zakazanie, sposoby przenoszenia chorób zakaźnych, przykłady chorób bakteryjnych i wirusowych i ich objawy		Porównanie wirusów i bakterii; schemat podziału chorób na bakteryjne i wirusowe
39	Lekcja 30. Jak się nie zarazić? (lekcja multimedialna)	Sposoby rozprzestrzeniania się chorób bakteryjnych i wirusowych: kontakt z chorą osobą, pokarm, skałeczenie, za pośrednictwem zwierząt	9.2 wymienia zasady postępowania z produktami spożywczymi od momentu zakupu do spożycia (termin przydatności, przechowywanie, przygotowywanie posiłków)	Opracowanie spisu zasad postępowania profilaktycznego, mapa mentalna – wnikanie zarazków do organizmu; przegląd ulotek profilaktycznych
40	Lekcja 31. Jak chronić jedzenie przed zepsuciem?	Sposoby konserwacji żywności: podgrzewanie, szczelné pakowanie, stosowanie konserwantów, przechowywanie w warunkach chłodniczych; data przydatności do spożycia	9.4 podaje i stosuje zasady dbałości o własne ciało (higiena skóry, włosów, zębów, paznokci oraz odzieży)	Sporządzenie spisu sposobów zabezpieczania żywności; analiza opakowań i etykiet wybranych artykułów spożywczych; dyskusja – zalety i wady stosowania konserwantów
41	Lekcja 32. Higiena osobista pomaga zachować zdrowie	Zasady dbania o skórę, włosy, paznokcie, zęby i odzież	9.11 wymienia podstawowe zasady bezpiecznego zachowania się w domu, w tym posługiwania się urządzeniami elektrycznymi, korzystania z gazu, wody	Wywiad z pielęgniarką; przegląd ulotek profilaktycznych; mapa mentalna – zasady higieny osobistej
42	Lekcja 33. Bezpieczeństwo w domu zależy także od ciebie	Sposoby radzenia sobie w sytuacji zagrożenia – numery telefonów alarmowych; zagrożenia w życiu codziennym – próby wtargnięcia obcych osób do domu, pożar; zapobieganie pożarom; przykłady materiałów łatwopalnych	9.7 podaje przykłady właściwego spędzania wolnego czasu z uwzględnieniem zasad bezpieczeństwa w czasie gier i zabaw ruchowych oraz poruszania się po drodze	Wykonanie spisu telefonów alarmowych; odgrywanie scenek przedstawiających sytuacje wymagające wezwania pomocy, wskazanie na liście różnych materiałów łatwopalnych; sporządzenie spisu zasad bezpiecznego zachowania się w domu
43	Lekcja 34. Instalacje: gazowa, elektryczna i wodna mogą być niebezpieczne (lekcja multimedialna)	Zasady postępowania z instalacją gazową, elektryczną i wodną	9.9 podaje przykłady zachowań i sytuacji, które mogą zagrażać zdrowiu i życiu człowieka (np. niewybuchy i niewypały, pożar, wypadek drogowy, jazda na łyżwach lub kąpiel w niedozwolonych miejscach)	Wykonanie plakatu przedstawiającego właściwe i niewłaściwe postępowanie w kontaktach z instalacją elektryczną, gazową, wodną; dobieranie właściwych zachowań do określonych niebezpiecznych sytuacji
44	Lekcja 35. Bezpieczeństwo poza domem	Bezpieczeństwo w ruchu drogowym, znaczenie elementów odbliaskowych podczas poruszania się po drogach, zasady bezpieczeństwa podczas zabaw na świeżym powietrzu, zasady postępowania w przypadku znalezienia niewybuchu lub niewypału		Burza mózgów – niebezpieczne zachowania poza domem; spisanie zasad prawidłowego postępowania w różnych wypadkach

Nr lekcji	Tytuł lekcji w podręczniku lub zeszyte ćwiczeń	Zakres treści nauczania	Wymagania szczegółowe w odniesieniu do podstawy programowej. Uczeń:	Proponowane sposoby realizacji treści nauczania
45	Lekcja 36. Bezpieczeństwo w gospodarstwie rolnym	Bezpieczeństwo podczas prac polowych z użyciem maszyn rolniczych, unikanie hałasu oraz trujących substancji w gospodarstwie	9.9 podaje przykłady zachowań i sytuacji, które mogą zagrazać zdrowiu i życiu człowieka (np. niewybuchy i niewypały, pożar, wypadek drogowy, jazda na łyżwach lub kąpiel w niedozwolonych miejscach)	Burza mózgow: jak spędzają czas dzieci mieszkające na wsi; dyskusja na temat niebezpiecznych sytuacji i ich możliwych następstw podczas prac w gospodarstwie rolnym
46	Lekcja 37. Kiedy zdarzy się wypadek	Zasady postępowania w przypadku skaleczenia, krwotoku z nosa, siluczenia, użądlenia, ukąszenia oraz oparzenia	9.8 opisuje zasady udzielania pierwszej pomocy w niektórych urazach (siluczenie, zwichnięcie, skaleczenie, złamanie, ukąszenie, użądlenie), potrafi wezwać pomoc w różnych sytuacjach	Rozpoznawanie niebezpiecznych owadów; analiza wyposażenia apteczki; symulacja prób udzielania pierwszej pomocy
47	Lekcja 38. Podsumowanie działu 4	Treści nauczania z lekcji nr 28–37	9.1, 9.2, 9.4, 9.7, 9.8, 9.9, 9.11	Opracowanie w grupach komiksów na zadany temat z działu 4
48		Sprawdzian z działu 4		
Dział 5. ŚWIAT ISTOT ŻYWIĄCYCH – 14 godzin				
49	Lekcja 39. Co to znaczy żyć?	Pojęcie organizmu; wybrane czynności życiowe organizmów: odżywianie, oddychanie, rozmnażanie, wzrost i rozwój; komórka jako najmniejszy element organizmu	4.4 opisuje przystosowania budowy zewnętrznej i czynności życiowych organizmów lądowych do środowiska życia, na przykładach obserwowanych organizmów 4.11 obserwuje i nazywa typowe rośliny i zwierzęta żyjące w jeziorze lub rzece, opisuje przystosowania ich budowy zewnętrznej i czynności życiowych do środowiska życia	Mapa mentalna – czynności życiowe organizmu; schemat rysunkowy przedstawiający analogię: dom zbudowany z cegieł – organizm zbudowany z komórek
50	Lekcja 40. Co widać pod mikroskopem?	Budowa mikroskopu optycznego, obserwacje preparatów pod mikroskopem	1.7 podaje przykłady przyrządów ułatwiających obserwację przyrody (lupa, mikroskop, lornetka), opisuje ich zastosowanie, posługuje się nimi podczas prowadzonych obserwacji	Analiza budowy i działania mikroskopu, przygotowanie preparatu ze skórki cebuli i obserwacja pod mikroskopem
51	Lekcja 41. Podział świata organizmów (lekcja multimedialna)	Podział organizmów na grupy: zwierzęta, rośliny, grzyby, bakterie, inne; podział zwierząt: bezkręgowce – owady, pajęczaki, kręgowce – ryby, płazy, gady, ptaki, ssaki; pojęcie gatunku; członków jako gatunek należący do zwierząt	4.3 obserwuje i nazywa typowe organizmy lasu, łąki, pola uprawnego 4.4 opisuje przystosowania budowy zewnętrznej i czynności życiowych organizmów lądowych do środowiska życia, na przykładach obserwowanych organizmów 4.11 obserwuje i nazywa typowe rośliny i zwierzęta żyjące w jeziorze lub rzece, opisuje przystosowania ich budowy zewnętrznej i czynności życiowych do środowiska życia	Uzupełnianie schematu podziału organizmów; dopasowywanie wybranych gatunków do grup organizmów
52	Lekcja 42. Do życia niezbędna jest energia	Pojęcie energii; źródła energii dla organizmów; spalanie i produkty spalania: energia, dwutlenek węgla	8.5 wykazuje doświadczalnie, że czynnikiem niezbędnym do spalania jest tlen, identyfikuje produkty spalania i oddychania: dwutlenek węgla, para wodna oraz podaje ich nazwy	Doświadczenie wykazujące, że tlen jest niezbędny do spalania substancji (stearyny); opracowanie schematu procesu spalania
53	Lekcja 43. Dlaczego musimy oddychać?	Oddychanie jako łączenie się substancji pokarmowych z tlenem w organizmie; oddychanie u zwierząt i u roślin	4.5 wskazuje organizmy samoczynne i cudzożywne oraz podaje podstawowe różnice w sposobie ich odżywiania się	Doświadczenie wykazujące obecność dwutlenku węgla w powietrzu wydychanym przez człowieka; dopasowywanie narządów oddechowych do organizmów
54	Lekcja 44. Jak rośliny się odżywiają?	Organizmy samoczynne i cudzożywne, samoczynność, istota procesu fotosyntezy, tlen jako produkt uboczny fotosyntezy, fotosynteza a oddychanie roślin		Doświadczenie wykazujące, że woda i światło są niezbędne roślinom do życia; schemat czynników niezbędnych roślinie do fotosyntezy – analiza schematu z podręcznika

Nr lekcji	Tytuł lekcji w podręczniku lub zeszyte ćwiczeń	Zakres treści nauczania	Wymagania szczegółowe w odniesieniu do podstawy programowej. Uczeń:	Proponowane sposoby realizacji treści nauczania
55	Lekcja 45. Wzrost i rozwój rośliny	Potrzeby życiowe roślin; rola soli mineralnych; etapy rozwoju rośliny; budowa rośliny i funkcje, jakie pełnią jej poszczególne części	3.1 obserwuje wszystkie fazy rozwoju rośliny, dokumentuje obserwacje	Obserwacja naturalnych okazów roślin i wskazywanie ich części; hodowla i obserwacja rozwoju fasoli; schematyczny rysunek rośliny z zaznaczeniem funkcji, jakie pełnią jej poszczególne części
56	Lekcja 46. Rośliny wokół nas	Przykłady roślin w najbliższym otoczeniu; ozdobnych, uprawnych, trujących; zasady pielęgnacji roślin doniczkowych	1.8 podaje przykłady roślin i zwierząt hodowanych przez człowieka, w tym w pracowni przyrodniczej, i wymienia podstawowe zasady opieki nad nimi 1.9 rozpoznaje i nazywa niektóre rośliny (w tym doniczkowe), zawierające substancje trujące lub szkodliwe dla człowieka i podaje zasady postępowania z nimi	Obserwacja wybranych roślin ozdobnych i doniczkowych, w tym także w pracowni; zakładanie hodowli wybranej rośliny doniczkowej; spisanie zasad pielęgnacji roślin doniczkowych; przygotowanie klasowego atlasu roślin doniczkowych
57	Lekcja 47. Łańcuchy pokarmowe w przyrodzie	Roślinożercy, mięsożercy, drapieżniki, padlinożercy, wszytkożercy, pasozyty; łańcuch pokarmowy, ognia łańcucha pokarmowego; tworzenie łańcuchów pokarmowych	4.6 przedstawia proste zależności pokarmowe zachodzące między organizmami łądowymi, posługując się modelem lub schematem	Klasyfikacja zwierząt pod względem sposobów odżywiania się; budowa prostych łańcuchów pokarmowych – zabawa „Kto kogo zjada?”
58	Lekcja 48. Jak się rozmnażają zwierzęta?	Zróżnicowanie osobników na płcie; samiec, samiczka, młode; grupy zwierząt jajorodnych i żyworodnych; zachowania godowe; przykłady zwierząt, które się opiekują swoim potomstwem i przykłady zwierząt, które po urodzeniu muszą być samodzielne	4.3 obserwuje i nazywa typowe organizmy lasu, łąki, pola uprawnego 4.4 opisuje przystosowania budowy zewnętrznej i czynności życiowych organizmów łądowych do środowiska życia, na przykładach obserwowanych organizmów	Uzupełnianie schematu podziału organizmów na jajorodne i żyworodne; słuchanie godowych odgłosów zwierząt; obserwacja jaj ptaków, obserwacja gniazd ptaków
59	Lekcja 49. Zwierzęta wokół nas (lekcja multimedialna)	Zwierzęta dzikie i udomowione, hodowlane i domowe; przykłady zwierzęcych pasozytów człowieka; zasady opieki nad zwierzętami	1.8 podaje przykłady roślin i zwierząt hodowanych przez człowieka, w tym w pracowni przyrodniczej, i wymienia podstawowe zasady opieki nad nimi 9.1 podaje przykłady negatywnego wpływu wybranych gatunków zwierząt, roślin, grzybów, bakterii i wirusów na zdrowie człowieka, wymienia zachowania zapobiegające chorobom przenoszonym i wywoływanym przez nie	Rozpoznawanie wybranych zwierząt towarzyszących człowiekowi; wskazówki dla właścicieli psów i kotów; przegląd ras psów
60	Lekcja 50. Poznajemy grzyby	Grzyby kapeluszowe, pleśnie, drożdże, grzyby pasożytnicze; znaczenie poszczególnych grup grzybów dla człowieka	4.4 opisuje przystosowania budowy zewnętrznej i czynności życiowych organizmów łądowych do środowiska życia, na przykładach obserwowanych organizmów 4.5 wskazuje organizmy samożywne i cudzożywne oraz podaje podstawowe różnice w sposobie ich odżywiania się 9.1 podaje przykłady negatywnego wpływu wybranych gatunków zwierząt, roślin, grzybów, bakterii i wirusów na zdrowie człowieka, wymienia zachowania zapobiegające chorobom przenoszonym i wywoływanym przez nie	Obserwacje pleśni i drożdży; rozpoznawanie wybranych gatunków grzybów z wykorzystaniem atlasu grzybów
61	Lekcja 51. Podsumowanie działu 5	Treści nauczania z lekcji nr 38–50	1.7, 1.8, 1.9, 3.1, 4.3, 4.4, 4.5, 4.6, 4.11, 8.5, 9.1	Przeгляд najważniejszych wiadomości i umiejętności z działu 5
62		Sprawdzian z działu 5		

Nr lekcji	Tytuł lekcji w podręczniku lub zeszyte ćwiczeń	Zakres treści nauczania	Wymagania szczegółowe w odniesieniu do podstawy programowej. Uczeń:	Proponowane sposoby realizacji treści nauczania
Dział 6. W WODZIE I NAD WODĄ – 9 godzin				
63	Lekcja 52. Jak woda krąży w przyrodzie?	Zmiany stanów skupienia wody podczas obiegu w przyrodzie; powstawanie źródeł; wody podziemne	3.3 obserwuje i różni stany skupienia wody, bada doświadczalnie zjawiska: parowania, skraplania, topnienia i zamarzania (krzepnięcia) wody 14.4 podaje i bada doświadczalnie czynniki wywołujące topnienie i krzepnięcie (temperatura) oraz parowanie i skraplanie (temperatura, ruch powietrza, rodzaj cieczy, wielkość powierzchni)	Analiza schematu obiegu wody w przyrodzie; obserwacja etapów krążenia wody
64	Lekcja 53. Rozpoznajemy wody powierzchniowe	Wody płynące i wody stojące; typy wód powierzchniowych: rzeka, jezioro, bagno, i ich różnicowanie	4.8 obserwuje zjawiska zachodzące w cieku wodnym, określa kierunek i szacuje prędkość przepływu wody, różnicuje prawy i lewy brzeg 4.9 różnicuje i opisuje rodzaje wód powierzchniowych	Model wód płynących i stojących; analiza czynników wpływających na powstawanie jezior; analiza schematu przekroju jeziora; wykonanie modelu rzeki, jeziora, bagna Obserwacja nurtu rzeki; wyznaczenie kierunku przepływu wody; określanie, który brzeg jest prawy, a który lewy; zaznaczanie na schemacie elementów rzeki Obserwacje najbliższej rzeki lub jeziora – wypelnianie metryczki; badanie czystości wody
65	Lekcja 54. Jak i dokąd płyną rzeki?	Elementy rzeki: źródło, ujście; prawy brzeg i lewy brzeg; różnicowanie brzegów rzeki; obserwacje przepływu wody	4.10 wymienia i charakteryzuje czynniki warunkujące życie w wodzie 4.11 obserwuje i nazywa typowe rośliny i zwierzęta żyjące w jeziorze lub rzece, opisuje przystosowania ich budowy zewnętrznej i czynności życiowych do środowiska życia	Rozpoznawanie wybranych przedstawicieli roślin wodnych i wskazanie ich cech przystosowawczych, analiza schematu przekroju jeziora pod kątem rozmieszczenia wybranych roślin wodnych i nadwodnych
66	Lekcja 54a. Badamy najbliższą rzekę (zajęcia terenowe)	w rzece; obserwacje czystości wody w rzece	4.11 obserwuje i nazywa typowe rośliny i zwierzęta żyjące w jeziorze lub rzece, opisuje przystosowania ich budowy zewnętrznej i czynności życiowych do środowiska życia	Rozpoznawanie wybranych gatunków zwierząt wodnych i wskazanie ich przystosowań do życia w wodzie; analiza cyklu rozwojowego żaby
67	Lekcja 55. Rośliny wodne i nadwodne	Przystosowania roślin do życia w środowisku wodnym; przykłady roślin wodnych i nadwodnych	4.12 przedstawia proste zależności pokarmowe występujące w środowisku wodnym, posługując się modelem lub schematem	Układanie łańcuchów pokarmowych z organizmów żyjących w środowisku wodnym
68	Lekcja 56. Jakie zwierzęta żyją w wodzie?	Przystosowania zwierząt do życia w wodzie, w tym: oddychanie tlenem rozpuszczonym w wodzie, opływowy kształt ciała; ryby – charakterystyka grupy; inne zwierzęta wodne (w tym płazy) i ich przystosowania do życia w środowisku wodnym	4.11 obserwuje i nazywa typowe rośliny i zwierzęta żyjące w jeziorze lub rzece, opisuje przystosowania ich budowy zewnętrznej i czynności życiowych do środowiska życia	Rozpoznawanie wybranych gatunków zwierząt wodnych i wskazanie ich przystosowań do życia w wodzie; analiza cyklu rozwojowego żaby
69	Lekcja 57. Łańcuchy pokarmowe w wodzie	Wodne organizmy samożywne – rośliny i glony; przykłady wodnych zwierząt roślinożernych i drapieżnych; przystosowania zwierząt wodnych do określonego sposobu odżywiania się; łańcuchy pokarmowe w środowisku wodnym	4.11 obserwuje i nazywa typowe rośliny i zwierzęta żyjące w jeziorze lub rzece, opisuje przystosowania ich budowy zewnętrznej i czynności życiowych do środowiska życia 4.12 przedstawia proste zależności pokarmowe występujące w środowisku wodnym, posługując się modelem lub schematem	Rozpoznawanie gatunków ryb na podstawie opisów i ilustracji; tworzenie łańcuchów pokarmowych, których ogniwami są ryby
70	Lekcja 57a. Rozpoznajemy ryby	Rozpoznawanie pospolitych gatunków ryb	4.11 obserwuje i nazywa typowe rośliny i zwierzęta żyjące w jeziorze lub rzece, opisuje przystosowania ich budowy zewnętrznej i czynności życiowych do środowiska życia 4.12 przedstawia proste zależności pokarmowe występujące w środowisku wodnym, posługując się modelem lub schematem	Rozpoznawanie gatunków ryb na podstawie opisów i ilustracji; tworzenie łańcuchów pokarmowych, których ogniwami są ryby

Nr lekcji	Tytuł lekcji w podręczniku lub zeszyte ćwiczeń	Zakres treści nauczania	Wymagania szczegółowe w odniesieniu do podstawy programowej. Uczeń:	Proponowane sposoby realizacji treści nauczania
71	Lekcja 58. Podsumowanie działu 6	Treści nauczania z lekcji nr 52–57a	3.3, 4.8, 4.9, 4.10, 4.11, 4.12, 14.4	Drama – film przyrodniczy pt. „W wodzie i nad wodą” – z wykorzystaniem jak największej ilości informacji z działu 6
72		Sprawdzian z działu 6		
Dział 7. ŻYCIE LASU – 10 godzin				
73	Lekcja 59. Las to przykład środowiska lądowego	Warunki życia na łądzie: tlen atmosferyczny, okresowy niedobór wody i nadmierne parowanie, zmiany temperatury powietrza; przystosowania roślin i zwierząt do życia na łądzie	<p>4.2 wymienia i charakteryzuje czynniki warunkujące życie na łądzie</p> <p>4.4 opisuje przystosowania budowy zewnętrznej i czynności życiowych organizmów lądowych do środowiska życia, na przykładach obserwowanych organizmów</p>	Porównanie warunków życia w wodzie i na łądzie; porównanie intensywności parowania z powierzchni liści w zależności od wielkości powierzchni blaszki liściowej; omówienie znaczenia skorupy jaj
74	Lekcja 60. Drzewa – największe rośliny w lesie	Budowa drzewa: korzenie, pień, gałęzie (korona); drzewa liściaste, drzewa iglaste; rozpoznawanie gatunków drzew rosnących w najbliższym lesie lub parku; rodzaje lasów: iglaste, liściaste, mieszane	<p>4.2 wymienia i charakteryzuje czynniki warunkujące życie na łądzie</p> <p>4.3 obserwuje i nazywa typowe organizmy lasu, łąki, pola uprawnego</p> <p>4.7 rozpoznaje i nazywa warstwy lasu, charakteryzuje panujące w nich warunki abiotyczne</p>	Rozpoznawanie wybranych drzew i krzewów na podstawie ilustracji; tworzenie zielnika liści drzew
75	Lekcja 60a. Rozpoznajemy drzewa (zajęcia terenowe)		<p>4.3 obserwuje i nazywa typowe organizmy lasu, łąki, pola uprawnego</p> <p>4.7 rozpoznaje i nazywa warstwy lasu, charakteryzuje panujące w nich warunki abiotyczne</p>	Rozpoznawanie i obserwacja drzew w najbliższym lesie lub parku
76	Lekcja 61. Poznajemy piętra lasu	Warunki życia w lesie: dostęp do światła, siła wiatru, wilgotność powietrza; piętra lasu: korony drzew, podszyt, runo, ściółka, gleba; charakterystyczne rośliny podszytu i runa; powstawanie i znaczenie ściółki	<p>4.14 opisuje glebę, jako zbiór składników nieożywionych i ożywionych, wyjaśnia znaczenie organizmów glebowych i próchnicy w odniesieniu do żyzności gleby</p>	Analiza schematu warstwowej budowy lasu; rozpoznawanie organizmów żyjących na poszczególnych piętrach lasu; tworzenie makiety lasu
77	Lekcja 62. Zwierzęta leśne	Przykłady gatunków żyjących w poszczególnych piętrach lasu: ssaków, ptaków, owadów, pająków i innych bezkręgowców; ich przystosowania do życia w lesie	<p>4.3 obserwuje i nazywa typowe organizmy lasu, łąki, pola uprawnego</p> <p>4.4 opisuje przystosowania budowy zewnętrznej i czynności życiowych organizmów lądowych do środowiska życia, na przykładach obserwowanych organizmów</p>	Słuchanie nagrań głosów ptaków; rozpoznawanie typowych gatunków zwierząt na podstawie ilustracji; stworzenie tabeli – przystosowania wybranych zwierząt do życia w lesie; obserwacja hodowli dżdżownic; obserwacja rozkładu różnych odpadów
78	Lekcja 63. Łańcuchy pokarmowe w lesie	Przykłady zwierząt leśnych: roślinożerców, drapieżców, paszytów; przykłady łańcuchów pokarmowych w lesie; zależności między organizmami żyjącymi w lesie	<p>4.6 przedstawia proste zależności pokarmowe zachodzące między organizmami lądowymi, posługując się modelem lub schematem</p> <p>4.3 obserwuje i nazywa typowe organizmy lasu, łąki, pola uprawnego</p> <p>4.4 opisuje przystosowania budowy zewnętrznej i czynności życiowych organizmów lądowych do środowiska życia, na przykładach obserwowanych organizmów</p>	Analiza przystosowań pokarmowych zwierząt żyjących w lesie; układanie łańcuchów pokarmowych z organizmów żyjących w lesie i omawianie poszczególnych ogniw; drama „Kto kogo zjada w lesie?”
79	Lekcja 63a. Obserwujemy mieszkańców lasu (zajęcia terenowe)		<p>4.3 obserwuje i nazywa typowe organizmy lasu, łąki, pola uprawnego</p> <p>4.4 opisuje przystosowania budowy zewnętrznej i czynności życiowych organizmów lądowych do środowiska życia, na przykładach obserwowanych organizmów</p>	Rozpoznawanie i obserwacja zwierząt leśnych; wykonanie albumu zwierząt leśnych

Nr lekcji	Tytuł lekcji w podręczniku lub zeszyte ćwiczeń	Zakres treści nauczania	Wymagania szczegółowe w odniesieniu do podstawy programowej. Uczeń:	Proponowane sposoby realizacji treści nauczania
80	Lekcja 64. Człowiek i las	Znaczenie lasu dla człowieka; drewno jako surowiec; sposoby ograniczania wycinki drzew; las jako źródło pożywienia i miejsce wypoczynku; zasady zachowania się w lesie; bezpieczeństwo w lesie	<p>5.2 wyjaśnia wpływ codziennych zachowań w domu, w szkole, w miejscu zabawy na stan środowiska</p> <p>5.5 podaje przykłady pozytywnego i negatywnego wpływu środowiska na zdrowie człowieka</p>	Organizacja wystawy „Dary lasu”; mapa mentalna korzyści, jakie człowiekowi daje las, spis prawidłowych zachowań w lesie
81	Lekcja 65. Podsumowanie działu 7	Treści nauczania z lekcji nr 59–64	4.2, 4.3, 4.4, 4.6, 4.7, 4.14, 5.2, 5.5	Quiz z tematyki działu 7
82		Sprawdzian z działu 7		
Dział 8. NA ŁĄCE, W POLU I W SADZIE – 10 godzin				
83	Lekcja 66. Dlaczego rośliny kwitną? (lekcja multimedialna)	Budowa kwiatu; kwiaty pojedyncze i złożone; zapylanie; sposoby roślin na przenoszenie pyłku; wiatropylność, owadopylność; przykłady roślin wiatropylnych i owadopylnych	<p>3.1 obserwuje wszystkie fazy rozwoju rośliny, dokumentuje obserwacje</p> <p>4.4 opisuje przystosowania budowy zewnętrznej i czynności życiowych organizmów lądowych do środowiska życia, na przykładach obserwowanych organizmów</p>	Obserwacja budowy kwiatów; opracowanie modelu kwiatu; uzupełnianie schematu podziału roślin na owadopylne i wiatropylne
84	Lekcja 67. Po co roślinom owoce? (lekcja multimedialna)	Owoc jako organ służyący roślinie do rozsiewania nasion; sposoby rozprzestrzeniania się nasion	<p>3.1 obserwuje wszystkie fazy rozwoju rośliny, dokumentuje obserwacje</p> <p>4.4 opisuje przystosowania budowy zewnętrznej i czynności życiowych organizmów lądowych do środowiska życia, na przykładach obserwowanych organizmów</p> <p>4.6 przedstawia proste zależności pokarmowe zachodzące między organizmami lądowymi, postępując się modelem lub schematem</p>	Obserwacja budowy różnych owoców; doświadczenie – wskazanie związku budowy nasion ze sposobem ich rozsiewania
85	Lekcja 68. Różnorodność roślin na łące	Łąki, pastwiska, charakterystyczna roślinność łąkowa – przykłady gatunków traw i innych roślin zielnych; przykłady roślin leczniczych	<p>4.3 obserwuje i nazywa typowe organizmy lasu, łąki, pola uprawnego</p> <p>4.4 opisuje przystosowania budowy zewnętrznej i czynności życiowych organizmów lądowych do środowiska życia, na przykładach obserwowanych organizmów</p>	Mapa mentalna – łąka; rozpoznawanie wybranych gatunków roślin łąkowych, tworzenie kolekcji roślin łąkowych w formie zielnika
86	Lekcja 69. Poznajemy rośliny uprawne	Pole uprawne jako środowisko silnie przekształcone przez człowieka; zboża; rozpoznawanie gatunków zbóż rosnących w Polsce; inne pospolite rośliny uprawne; sady, nawożenie pól	4.3 obserwuje i nazywa typowe organizmy lasu, łąki, pola uprawnego	Obserwacja podstawowych gatunków zbóż – porównanie okazów w pracowni; rozpoznawanie wybranych roślin uprawnych; tworzenie wystawy produktów uzyskanych z roślin uprawnych

Nr lekcji	Tytuł lekcji w podręczniku lub zeszyt ćwiczeń	Zakres treści nauczania	Wymagania szczegółowe w odniesieniu do podstawy programowej. Uczeń:	Proponowane sposoby realizacji treści nauczania
87	Lekcja 70. Mieszkańcy pól i łąk	Przykłady zwierząt pól i łąk; przystosowania zwierząt do życia w tym środowisku; szkodniki upraw; sposoby zwalczania szkodników; przykłady łańcuchów pokarmowych złożonych z organizmów żyjących na polu i łące	<p>4.3 obserwuje i nazywa typowe organizmy lasu, łąki, pola uprawnego</p> <p>4.4 opisuje przystosowania budowy zewnętrznej i czynności życiowych organizmów lądowych do środowiska życia, na przykładach obserwowanych organizmów</p> <p>4.6 przedstawia proste zależności pokarmowe zachodzące między organizmami lądowymi, posługując się modelem lub schematem</p> <p>5.4 podaje przykłady miejsc w najbliższym otoczeniu, w których zaszyły korzystne i niekorzystne zmiany pod wpływem działalności człowieka</p>	Przeгляд zwierząt żyjących na polu i łące i ich rozpoznawanie: klasyfikacja zwierząt – pożyteczne i szkodliwe dla upraw; przystosowanie zwierząt do życia na otwartych terenach
88	Lekcja 70a. Wycieczka na łąkę (zajęcia terenowe)			Obserwacja i rozpoznawanie zwierząt żyjących na polu i łące, analiza tropów i śladów zwierząt
89	Lekcja 71. Poznajemy zwierzęta gospodarskie	Najważniejsze zwierzęta hodowlane; pochodzenie bydła domowego; produkty wytwarzane ze zwierząt hodowlanych; warunki hodowli zwierząt	<p>4.4 opisuje przystosowania budowy zewnętrznej i czynności życiowych organizmów lądowych do środowiska życia, na przykładach obserwowanych organizmów</p>	Przeгляд zwierząt hodowlanych i ich rozpoznawanie; uzupełnianie schematu korzyści płynących z hodowli bydła, świń i drobiu
90	Lekcja 72. Podsumowanie działu 8	Treści nauczania z lekcji nr 66–71	3.1, 4.3, 4.4, 4.6, 5.4	Pantomima – przystosowania zwierząt do warunków życia na łące, w sadzie i w polu; tworzenie, z udziałem uczniów, łańcuchów pokarmowych złożonych z organizmów żyjących na polu i łące
91	Sprawdzian z działu 8			
92	Lekcja 73a. Wakacje z przyrodą	Sposoby obserwacji przyrody podczas wakacji; miejsca, gdzie uczniowie spędzają wakacje		Wskazówki, jak się zachowywać w kontakcie z przyrodą podczas wakacji; omówienie możliwości dokumentowania spotkań z przyrodą